

MACHZOR

ATERET JISRA'EL

Modlitební kniha pro Roš ha-šana
s paralelním českým překladem a komentářem

Se slichot pro Erev Roš ha-šana a deset dní pokání podle minhagu
Čech, Moravy, Slezska a Horních a Dolních Uher

Nosach Aškenaz

BERGMAN
nakladatelství

Praha 2010 / 5770

מחזור

עטרת ישראל

לראש השנה
עם תרגום צ'כי

עם סליחות לערב ראש השנה ולעשרת ימי תשובה
על פי מנהג בעהממען מעהרען שלעזיען ואונגארן

נוסח אשכנז

הוצאת בערגמן

פראג תש"ע

OBSAH

ערב ראש השנה / EREV ROŠ HA-ŠANA

התרת נדרים	1	ZRUŠENÍ SLIBŮ
פרוזבול	3	PROZBUL
עירובי תבשילין	3	ERUVEJ TAVŠILIN
עירובי תחומים	3	ERUVEJ TCHUMIN
עירובי חצרות	3	ERUVEJ CHACEROT
הדלקת הנרות	5	ZAPALOVÁNÍ SVÁTEČNÍCH SVĚTEL

מנחה לערב ראש השנה / MINCHA PRO EREV ROŠ HA-ŠANA

אשרי	7	AŠREJ
עמידה	9	AMIDA
עלינו	19	ALEJNU
קדיש יתום	21	KADIŠ SIROTKŮ
אחות קטנה	21	ACHOT KTANA
קבלת שבת	23	KABALAT ŠABAT

מעריב לשני ימים של ראש השנה / MA'ARIV PRO OBA DNY ROŠ HA-ŠANA

ברכות קריאת שמע	31	BIRCHOT KRI'AT ŠEMA
עמידה	35	AMIDA
אדון עולם	47	ADON OLAM
יגדל	49	JIGDAL
התרת נדרים	49	POZDRAVY NA ROŠ HA-ŠANA
קידוש ליום ראש השנה	51	VEČERNÍ KIDUŠ NA ROŠ HA-ŠANA
סמנא מלתא	53	SYMBOLICKÁ JÍDLA
ברכת המזון	55	BIRKAT HA-MAZON

מסכת ראש השנה 63 TRAKTÁT ROŠ HA-ŠANA

שהריית לשני ימים של ראש השנה / ŠACHARIT PRO OBA DNY ROŠ HA-ŠANA

השכמת הבוקר	77	HAŠKAMAT HA-BOKER
לבישת ציצית	77	OBLÉKÁNÍ TALITU
אדון עולם	79	ADON OLAM
יגדל	79	JIGDAL
ברכות השחר	81	BIRCHOT HA-ŠACHAR
עקדה	85	AKEDA
קרבנות	89	OBĚTI
ברייתא דרבי ישמעאל	95	BARAJTA RABIHO JIŠMA'ELE
פסוקי דזמרה	99	PSUKEJ DE-ZIMRA
שירת הים	117	PÍSEŇ MOŘE
נשמת	119	NIŠMAT
ברכות קריאת שמע	123	BIRCHOT KRI'AT ŠEMA
שמע	135	ŠEMA
עמידה	139	AMIDA
חזרת עמידה לש"ץ ליום ראשון	147	OPAKOVÁNÍ AMIDY PRO PRVNÍ DEN
חזרת עמידה לש"ץ ליום שני	177	OPAKOVÁNÍ AMIDY PRO DRUHÝ DEN

Tato kniha byla vydána díky štědré podpoře společnosti
Solar systems, s.r.o.

Machzor Ateret Jisra'el
Modlitební kniha pro Roš ha-šana
s paralelním českým překladem a komentářem

Vydalo Nakladatelství Bergman v edici Judaica
jako svou 2. publikaci, Praha 2010

Přeložili a komentářem opatřili Jiří Blažek a Markéta Holubová
Odborná spolupráce Jakub Šváb
Sazba a grafická úprava Jiří Blažek
Technická redakce Mojmir Blažek
Vytiskl JPM Tisk s.r.o.
Vydání první

ISBN 978-80-904207-6-2

www.nakladatelstvibergerman.cz

POZNÁMKA PŘEKLADATELE

Všechna hebrejská jména (včetně biblických) a termíny jsou transkribovány podle zásad transkripce hebrejských konsonantů stanovených Bedřichem Noskem a uveřejněných v publikaci „Pirkej Avot – Výroky otců“ (Sefer 1994). Výjimky, ve kterých byla dána přednost českému tvaru, jsou následující:

1) Místopisná označení nebo označení, jež jsou jako dnes místopisná primárně užívána (Jeruzalém, Izrael, Babylon, Libanon, Egypt, judský atd.), kromě jména *Cijon*, jehož český přepis není jednotný a má řadu variací (Sion, Sión, Sijón), nebo pokud je toto jméno vlastním jménem člověka nebo kmene (*Jehuda* namísto českého tvaru Juda, *Mo'av* namísto Moáb apod.).

2) Jméno *Sara* (Sára) v jiném pádě než nominativu.

3) Slovo „Tóra“ (místo *Tora*), jehož český přepis s „ó“ je zažitý a všeobecně akceptovaný. Výjimkou v této publikaci je hebrejské sousloví *Simchat Tora*.

Veškeré varianty B-žího Jména (יהוה-ו-י) jsou přeloženy jako „Hospodin“. Varianty Jména יהוה jsou překládány obecně jako „B-h“.

Některé hebrejské výrazy jsem ponechal jako nesklonné, jiné skloňovány jsou. Při rozlišování, které výrazy skloňovat, a které nikoli, jsem se řídil doporučeními obsaženými v příručce „Jak zacházet s náboženskými výrazy“ (Academia 2004).

Názvy biblických knih jsou uváděny v originálních hebrejských názvech (např. במדבר), eventuálně jejich českých prepisech (např. *Šemot*). V případě zkratk jsem dal přednost všeobecně uznávanému systému zkratk názvů biblických knih, zvláště pak u názvů jednotlivých knih Tóry – např. „Nu“ z *Numeri* (במדבר) – namísto označení „knihy Mojžíšovy“ (4M, 4KM apod). Úplný seznam knih *Tanachu* včetně jejich českých názvů a zkratk uvádí následující tabulka.

Gn – Genesis – <i>Berešit</i> – בראשית	Mi – Micheáš – <i>Micha</i> – מיכה
Ex – Exodus – <i>Šemot</i> – שמות	Na – Nahum – <i>Nachum</i> – נחום
Lv – Leviticus – <i>Va-jikra</i> – ויקרא	Ab – Abakuk – <i>Chabakuk</i> – חבקוק
Nu – Numeri – <i>Ba-midbar</i> – במדבר	So – Sofonjáš – <i>Cefonja</i> – צפניה
Dt – Deuteronomium – <i>Devarim</i> – דברים	Ag – Ageus – <i>Chagaj</i> – חגי
Jz – Jozue – <i>Jehošu'a</i> – יהושע	Za – Zacharjáš – <i>Zacharja</i> – זכריה
Sd – Soudců – <i>Šoftim</i> – שפטים	Mal – Malachiáš – <i>Mal'achi</i> – מלאכי
1 S – 1. Samuelova – <i>Šmu'el alef</i> – שמואל א	Ž – Žalmy – <i>Tehilim</i> – תהילים
2 S – 2. Samuelova – <i>Šmu'el bet</i> – שמואל ב	Př – Příšloví – <i>Mišlej</i> – מלשי
1 Kr – 1. Královská – <i>Melachim alef</i> – מלכים א	Job – Jób – <i>Ijov</i> – איוב
2 Kr – 2. Královská – <i>Melachim bet</i> – מלכים ב	Pís – Píseň písní – <i>Šir ha-širim</i> – שיר השרים
Iz – Izajáš – <i>Ješa'ja</i> – ישעיה	Rut – Rúť – <i>Rut</i> – רות
Jr – Jeremjáš – <i>Jirmejahu</i> – ירמיהו	Pl – Pláč – <i>Ejcha</i> – איכה
Ez – Ezechiel – <i>Jechez'el</i> – יחזקאל	Kaz – Kazatel – <i>Kohelet</i> – קהלת
Oz – Ozeáš – <i>Hoš'e'a</i> – הושע	Est – Ester – <i>Ester</i> – אסתר
Jl – Joel – <i>Jo'el</i> – יואל	Da – Daniel – <i>Dani'el</i> – דניאל
Am – Amos – <i>Amos</i> – אמוס	Ezd – Ezdráš – <i>Ezra</i> – עזרה
Abd – Abdijáš – <i>Ovadja</i> – עבדיה	Neh – Nehemjáš – <i>Nechemja</i> – נחמיה
Jo – Jonáš – <i>Jona</i> – יונה	

1 Pa, 2 Pa – 1. a 2. kronik (paralipomenon) – *Divrej ha-jamim alef, bet* – דברי הימים א ב

אבינו מלכנו	207	AVINU MALKENU
קריאת התורה	213	ČTENÍ Z TÓRY
הפטרה	229	HAFTARA
יקום פורקן	235	JEKUM PURKAN
סדר תקיעת שופר	239	TROUBENÍ NA ŠOFAR

מוסף לשני ימים של ראש השנה / MUSAF PRO OBA DNY ROŠ HA-ŠANA

הכנסת ספר תורה	245	VRACENÍ TÓRY
תפלה לש"ץ קודם מוסף	247	MODLITBA CHAZANA PŘED MUSAFEM
עמידה	249	AMIDA
חזרת עמידה לש"ץ ליום ראשון	263	OPAKOVÁNÍ AMIDY PRO PRVNÍ DEN
חזרת עמידה לש"ץ ליום שני	301	OPAKOVÁNÍ AMIDY PRO DRUHÝ DEN
עלינו	337	ALEJNU
שיר הכבוד	339	PÍSEŇ SLÁVY
שיר של יום	341	ŽALM PRO TENTO DEN
קדושה רבא	349	KIDUŠA RABA
ברכה אחרונה מעין שלש	351	BRACHA ACHRONA ME-EJN ŠALOŠ

מנחה לשני ימים של ראש השנה / MINCHA PRO OBA DNY ROŠ HA-ŠANA

אשרי / ובא לציון	353	AŠREJ / U-VA LE-CIJON
קריאת התורה	357	ČTENÍ Z TÓRY
עמידה	363	AMIDA
אבינו מלכנו	371	AVINU MALKENU
תשליך	379	TAŠLICH

מעריב למוצאי ראש השנה / MA'ARIV NA ZÁVĚR ROŠ HA-ŠANA

ברכות קריאת שמע	383	BIRCHOT KRI'AT ŠEMA
עמידה	389	AMIDA
הבדלה	401	HAVDALA
שיר היחוד	403	ŠIR HA-JICHUD

פיתים נוספים לראש השנה 435 DALŠÍ PIJUTY NA ROŠ HA-ŠANA

סליחות / SLICHOT

סליחות לערב ראש השנה	455	SLICHOT PRO EREV ROŠ HA-ŠANA
סליחות לצום דגליה	488	SLICHOT PRO COM GEDALJA
סליחות ליום שני של עש"ת	505	SLICHOT PRO DRUHÝ DEN Z DESETI DNŮ POKÁNÍ
סליחות ליום שלישי של עש"ת	521	SLICHOT PRO TŘETÍ DEN Z DESETI DNŮ POKÁNÍ
סליחות ליום רביעי של עש"ת	537	SLICHOT PRO ČTVRTÝ DEN DEN Z DESETI DNŮ POKÁNÍ
סליחות ליום חמישי של עש"ת	550	SLICHOT PRO PÁTÝ DEN Z DESETI DNŮ POKÁNÍ
סליחות לערב יום כיפור	563	SLICHOT PRO EREV JOM KIPUR

מסכת ברכות 569 TRAKTÁT BRACHOT

1. Jsou čtyři nové roky.* Prvního nisanu je nový rok pro krále a pro poutní svátky. Prvního elulu je nový rok pro desátek z dobytka.* Rabi Eli'ezer a rabi Šim'on* říkají: prvního tišri. Prvního tišri je nový rok roků,* pro roky odpočinku* a jubilejní roky, pro sázení stromů a zeleninu. Prvního švatu je nový rok stromů – podle Bejt Šamaj, Bejt Hilel říkají: patnáctého švatu.
2. Během čtyřech období je souzen svět. Na Pesach za úrodu; na Šavu'ot za plody stromů; na Roš ha-šana, kdy vše obyvatelstvo světa přechází před Ním jako ovce,* neboť je řečeno: „Jenž tvoří srdce každého jednoho, rozumí všem jejich činům“;¹ a na Sukot za vodu.
3. Kvůli [ohlášení] šesti měsíců jsou vysíláni poslové: nisan, kvůli svátku Pesach; av, kvůli půstu; elul, kvůli Roš ha-šana; tišri, kvůli ustanovení svátků; kislev, kvůli slavnosti Chanuka; a adar, kvůli slavnosti Purim. A když ještě stál Chrám, vycházeli také [ohlášovat] ijar, kvůli Pesach katan.
4. Kvůli [ohlášení] dvou měsíců je možné znesvětit šabat: Kvůli nisanu a tišri, protože během nich vycházeli poslové do Sýrie a během nich byly ustanoveny svátky. A když ještě stál Chrám, bylo [možné] znesvětit [šabat kvůli ohlášení] všech měsíců, kvůli ustanovení oběti.
5. Ať už byl [nový měsíc] vidět jasně nebo nebyl vidět jasně, [je možné kvůli ohlášení] znesvětit šabat. Rabi Jose říká: Pokud byl vidět zřetelně a jasně, neznesvěcujeme kvůli němu šabat.
6. Stalo se, že šlo více než čtyřicet párů [svědčit k *bejt din*] a rabi Akiva je zdržel v Lodu.* Raban Gamli'el mu vzkázal: „Pokud zdržuješ veřejnost, odrazuješ je od toho, aby přišli [svědčit] v budoucnu.“*

¹ Ž 33:15

brán záměrně, protože většina zvířat se rodí v předcházejícím měsíci – avu.

Rabi Eli'ezer a rabi Šim'on říkají: prvního tišri. Zde je uplatněna analogie mezi desátkem z dobytka a desátkem z ryb (*ma'aser dagan*), který připadá na prvního tišri. Podle rabino Eli'ezer a Šim'ona by tak měl i desátek z dobytka připadnout na prvního tišri, avšak většina učenců odmítá toto řešení stejným zdůvodněním, jako je řečeno v předchozí poznámce, totiž že většina mláďat se rodí do prvního elulu.

Prvního tišri je nový rok roků. v gemaše se vykládá, že se jedná o roky, podle nichž počítají svou vládu neizraelští králové. Jiný výklad říká, že se jedná o cikly slunce a měsíce, tj. že od prvního tišri se počítá letopočet. a třetí výklad říká, že prvního tišri soudí Bůh každého, kdo žije na tomto světě, za činy, které učinil a spáchal v období od předchozího prvního tišri.

Roky odpočinku. Sedmý rok sedmiletého cyklu, *šmita* – rok odpočinku – rovněž začíná prvního tišri.

Jubilejní roky. Stejně tak prvního tišri začíná i padesátý rok padesátiletého cyklu, *jovel*, kdy jsou prominuty nejen dluhy, ale púda *Erec Jisra'el* se vrací původním majitelům, kterým byla přidělena při rozdělení země při obsazení Jehošu'ou.

Jako ovce. V gemaše spojení *bnaj maron* vykládá ji buď jako 1) ovce, které přecházejí před pastýřem, když je počítá, aby z nich oddělil desátek; nebo 2) jako vojsko před králem (*maron* vykládají jako složeninu slov *mar* a *adon* – obojí znamená „pán“).

A rabi Akiva je zdržel v Lodu. Podle některých výkladů byl zrovna *šabat* a rabi Akiva se rozhodl zdržet dotyčné svědky, aby neznesvěcovali *šabat*, neboť považoval za zbytečné, aby čtyřicet párů šlo svědčit ohledně novoluní (když stačí jen jeden pár) a aby kvůli tomu znesvěcovali *šabat*.

Odrazuješ je od toho, aby přišli [svědčit] v budoucnu. *Halacha* je v tomto případě podle rabana Gamli'ela, neboť pro každého, kdo uviděl novoluní, je *micvu* jít před *bejt din* a svědčit.

- א ארבעה ראשי שנים* הם. באחד בניסן* ראש השנה למלכים ולרגלים.* באחד באילול ראש השנה למעשר בהמה.* רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים, באחד בתשרי. באחד בתשרי ראש השנה לשנים* ולשמטין* וליובלות,* לנטיעה ולירקות. באחד בשבט ראש השנה לאילן, בדברי בית שמאי. בית הלל אומרים, בהמשה עשר בו:**
- ב בארבעה פרכים העולם נדון, בפסח על התבואה, בעצרת על פרות האילן, בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון* שנאמר היוצר יחד לבם, המבין אל כל מעשיהם. ובחג נדון על המים:**
- ג על ששה חדשים השלוחין יוצאין, על ניסן מפני הפסח. על אב מפני התענית, על אילול מפני ראש השנה, על תשרי מפני תקנת המועדות, על כסלו מפני החנוכה, ועל אדר מפני הפורים. וכשהיה בית המקדש קיים, יוצאין אף על איר מפני פסח קטן:**
- ד על שני חדשים מחללין את השבת, על ניסן ועל תשרי, שבהן השלוחין יוצאין לסוריא, ובהן מתקנין את המועדות. וכשהיה בית המקדש קיים, מחללין אף על כלן מפני תקנת הקרבן:**
- ה בין שנראה בעליל בין שלא נראה בעליל, מחללין עליו את השבת, רבי יוסי אומר, אם נראה בעליל, אין מחללין עליו את השבת:**
- ו מעשה שעברו יותר מארבעים זוג, ועכבן רבי עקיבא בלוד.* שלח לו רבן גמליאל, אם מעבב אתה את הרבים, נמצאת מכשילן לעתיד לבא*:**

מסכת ראש השנה / TRAKTÁT ROŠ HA-ŠANA

Traktát *Mišny Roš ha-šana* se skládá ze čtyř kapitol. První se týká ohlašování novoluní (a tím i nového roku), druhá podrobně rozebírá problematiku svědků, kteří jsou nutní k ustanovení novoluní, třetí kapitola rozebírá mj. parametry *šofaru* a čtvrtá doplňuje pořadí troubení a týká se rovněž bohslužby na *Roš ha-šana*.

Čtyři nové roky. V Tóře (Lv 23:24) se píše: „Měsíc sedmého, prvního dne toho měsíce, bude slavnost, památka troubení, svate shromáždění.“ a dále (Nu 29:1): „Sedmého měsíce, prvního dne toho měsíce, budete mít svate shromáždění ... den troubení.“ První den sedmého měsíce je v Tóře nazván „památkou troubení“ a „dnem troubení“. Název *Roš ha-šana* se objevuje ve verši Ez 40:1, ovšem tam odkazuje na desátý den sedmého měsíce – podle některých výkladů tak tento výraz označuje obecně „začátek roku“, podle jiných odkazuje na *Jom kipur* během jubilejního roku (viz dále), kdy se recitují stejné pasáže v *Amidě* a troubí na *šofar* jako při *Roš ha-šana* a proto je zde *Jom kipur* nazýván *Roš ha-šana*. Následující *mišna* vyjmenovává čtyři různá data, která slouží jako „nový rok“.

První nisan je rovněž nazýván „hlavou“ v Ex 12:2: „Tento měsíc bude prvním (hlavou) měsíců, prvním vám bude z měsíci roku.“ Nisan je tak v Tanachu vždy nazýván „prvním měsícem“, neboť je prvním v pořadí měsíců.

Pro krále a pro poutní svátky. První nisan sloužil jako nový rok pro počítání roků vlády králů Izraele, tzn. že když byl král zvolen např. v jedenáctém měsíci (švatu), prvního nisanu mu byl automaticky započítán druhý rok jeho vlády. Od prvního nisanu se rovněž počítají svátky během roku – prvním svátkem je tak *Pesach*, druhým *Šavu'ot* a třetím *Sukot* – v tomto pořadí jsou také svátky vypsaný v Dt 16:16.

Desátek z dobytka. V Lv 27:32 je psáno: „Každý desátek ze skotu a bravu, každý desátý kus, který při počítání prochází pod holí, bude svaty Hospodinu.“ Avšak není možné počítat do jednoho desátku mláďata narozená ve dvou různých letech. Tento výklad se rovněž opírá o verš Dt 14:22 „Budeš odvádět desátky z veškeré úrody své setby, která každoročně na poli vyroste.“ Měsíc elul je proto stanoven jako hranice pro odvádění desátku z dobytčat. *Gemara* vysvětluje, že první elul byl vy-

ní jitro, když drží k ránu stráž. Doufej Izraeli v Hospodina, neboť s Hospodinem je milost, s Ním je hojné vykoupení. On vykoupí Izrael ze všech jeho nepravostí.

POLOVIČNÍ KADIŠ

תגדל At je vyvýšeno a posvěceno Jeho veliké Jméno (obec: Amen) ve světě, který stvořil podle Své vůle. At je upevněna Jeho vláda za vašich dnů a za vašich životů a za života celého Izraele, rychle a brzy. A řekněte: Amen.

Obec a *chazan*: **Amen, buď požehnáno Jeho veliké Jméno na věky věků.**

At je posvěceno, pochváleno, oslaveno, vyvýšeno, vychváleno, zmocněno, vyneseno a velebeno Jméno Svatého (obec a *chazan*: **budiz požehnan**) zvlášť za každým požehnaním a písní, chválou a útěchou, kterou je možné vyjádřit v tomto světě, a řekněte: Amen. (obec: Amen)

Chazan se ukloní na „Žehnejte“ a na „Hospodinu“ se narovná.

Žehnejte Hospodinu požehnanému.

Obec se uklání stejně jako *chazan*:

Požehnaný je Hospodin na věky věků.

Něj není boha. Vyvýšuj Toho, jenž se prohání v nejvyšších nebesích, Jeho Jménem, J–H, a jásej před Ním. Jeho Jméno je vyvýšeno nad každé požehnaní a chválu. Požehnáno budiz jméno Jeho vznešeného království na věky věků. Požehnáno budiz Jméno Hospodinovo od nynějška až navěky.

At je posvěceno, pochváleno, oslaveno, vyvýšeno, vychváleno, zmocněno, vyneseno a velebeno Jméno Krále, jenž vládne nad králi, Svatého, budiz požehnan. Neboť On je první a On je poslední a kromě

BIRCHOT KRI'AT ŠEMA

ברוך Požehnaný jsi Ty, Hospodine, Bože náš, Králi všehomíra, stvořiteli světla a tmy, jenž činíš mír a všechno tvoříš. Věčné světlo je pokladem života – nechť zazáří světla z temnot – tak promluvil a stalo se.

PRVNÍ DEN

מלך Králi opásaný silou, převeliké je Tvé Jméno v síle, Tvá je paže přesilná. Králi, šat pomsty oblékneš v den odvety, Svým nepřátelům to, co sami páchali, oplatíš. Králi, vznešeností ses oděl, moře necháš vyschnout a pýchu mocných srážíš. Králi deseti oděvy [osácen], svatostí se opásal, Bože ctěný a vážený skrze [Své] svaté, ó Svatý!

DRUHÝ DEN

מלך Králi, dodrž Své slovo tomu, jenž byl odedávna před soud postaven, Tvé jméno nechť je oslaveno ve Tvé obci, jež stojí pevně. Na věky, Hospodine, jsou upevněna Tvá slova.

gických básních, jako např. v Písní slávy (s. 73). El'azar ha-Kalir je autorem mnoha dalších *pijutů*, které se recitují během vysokých svátků, především během opakování *Amidy*. Báseň Šim'ona ha-Gadol je rozdělena do slok podle tematických celků, které představují hlavní symboly *Roš ha-šana* - sloky uvedené slovem מלך představují *malchujot*, שופר *zichronot* a זכר

sofarot. Báseň sleduje celé biblické dějiny lidstva a Izraele, od prvního hříchu a soudu nad Adamem, přes smlouvu s Avrahemem, vyvolení Izraele až po mesiášskou dobu, kdy budou shromážděni exulanti ze všech zemí, do nichž byli eti Izraeli vyhnáni - Asýrie, Egypt i Evropa, symbolizovaná Francií a Španělskem, které byly v době Šim'ona ha-Gadol centrem evropské židovské populace.

לבקר שומרים לבקר: יחל ישראל אל יהוה. כי עם יהוה החסד. והרבה עמו פדות: והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו:

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. (obec – אמין): בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותיה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב. ואמרו אמין: (obec – אמין):

יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: (obec a *chazan* – אמין)

יתברך. וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא. לעלא (ו)לעלא מכל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא. ואמרו אמין: (obec – אמין):

Chazan se ukloní na „ברכו“, a na „ח“ se narovná.

ברכו את יהוה המברך:

Obec se uklání stejně jako *chazan*:

ברוך יהוה המברך לעולם ועד:

בערכות ביה שמו ועלוז לפניו. ושמו מרומם על כל ברכה ותהלה. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. יהי שם יהוה מברך מעתה ועד עולם.

ברכות קריאת שמע

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, יוצר אור ובורא חשך, עשה שלום ובורא את הכל: אור עולם באוצר חיים אורות מאפל אמר ויהי:

PRVNÍ DEN

מלך אזור גבורה. גדול שמך בגבורה. לך זרוע עם גבורה: מלך בגדי נקם. לבש ביום נקם. לצריו ישיב אל חיקם: מלך גאות לבש. ימים מיבש. וגאות אפיקים מכבש: מלך בעשרה לבושים. התאזר בקדושים. אל נערץ בסוד קדושים. קדוש:

DRUHÝ DEN

מלך אמון מאמריך מרדוק מצב, שמך יתפאר בעדתך יתיצב, לעולם יהוה דברך נצב:

מלך — **Králi**. Autorem *pijutu* pro první den je slavný *pajtan* El'azar ha-Kalir (dle tradice žil ve 6.–7. stol.), *pijut* pro druhý den je dílem Šim'ona ha-Gadol z Mainzu (10. stol. Německo). Obě básně zdůrazňují královský majestát Boha, a jeho moc vládařskou a soudní.

Báseň El'azara ha-Kalira má verše uspořádané podle *alef-bet* a týká se jak soudu nad Izraelem, tak i nad jeho nepřáteli, kteří jsou zároveň nepřáteli Boha. Tyto protivníky symbolizuje Edom, stejně jako v midraších, se kterými má tento *pijut* řadu společných znaků. Podobné alegorie, které používá, je možné najít i v dalších liter-

Svatostánek je otevřen.

Pane, otevři mé rty, aby má ústa hlásala Tvou slávu.

פּוֹזֵהֲנָנִי Požehnaný jsi Ty, Hospodine, Bože náš a Bože našich otců, Bože Avrahama, Bože Jicchaka a Bože Ja'akova, Bože veliký, silný a bázeň budící, nejvyšší Bože, jenž činíš milosrdné skutky a jsi Tvůrcem všeho a pamatuješ na milost otců a přinášíš vykoupění dětem jejich dětí, pro Své Jméno s láskou.

מִסּוּד Na základě tradice* moudrých a učených, na základě učení, jenž vychází z poznání a porozumění, otevírám svá ústa v modlitbě a prosbách a žádám milost před Králem, Králem králů, Pánem pánů.

יִרְאַתִּי Bázni se chvěji, když svá ústa k modlitbě otevírám,
když k modlitbě před Strašlivým a Děsuplným vstávám.
Mé činy jsou nicotné, snad proto se bojím, rozumu se mi nedostává, doufat přestávám.
Dej mi porozumět, Stvořiteli můj, abych Tvé dědictví mohl snést,
dodej mi odvahy a síly, abych zbabělosti nepropadl a strachu mohl čelit.
Má modlitba nechť zalíbení najde jako vůně kadidla a vzácného koření,
nechť mé výroky jsou jako med, kéž sladké jsou a [bez ustání] proudí.
Nechť zalíbení najdu pro svou přímou, ne jako podvodník.
A pro ty, jejichž jsem vyslancem, kéž smíření a omluvu vyprosím.
Mé volání nechť příjemným se stane, ať nezhořkne žalem,
měj soucit s těmi, kdo jsou utlačeni, kdo sebe sama za nízké považují.
Milostivý, jak jsi přísahal [Mošemu] v rozsedlině skalní,*
poslyš můj pláč, když svou modlitbu počínám.
Mé nitro se stahuje, když v mých nejnuitnějších myšlenkách pátráš,
z hrůzy před soudem má duše omdlévá.
Když nás dle našich zásluh [soudit budeš],
naše srdce změkknou strachem. Prameny mých očí jako řeky potečou.
Ve spravedlnost doufám, od Tebe ji čekám,
na mou přímou nechť si vzpomeneš, kéž mě skrze ní posílíš.
V srdci se mi rozlévá žár jak od uhlíků zhavých, když promlouvám.
Burácí v mém nitru v té chvíli, [kdy se modlit] začínám.

Svatostánek je zavřen.

לֵאמֹר Přichází třes a chvění ze dne připomenutí, [ve kterém jsou všichni] zpytování; z něj každého tvora živého hrůza jímá, nechť se probudí a na strážu bdí, jej očekává.
V onom [dni lidí] přistupují a před [Bohem] koleno sklánějí, by myšlení své narovnali jak na hranici oltáře planoucí.
Tvůrce Jediný, celek utváří a ledví zkoumá; [dnes] budou rozum i bláznovství souzeni; boháč i chudák přesnou měrou rozhodce zkoušeni.
Pamatná slova [Avrahamova]: „Což Soudce veškeré země právo nezjedná?“ a modlitba, kterou předložil, kéž je při procesu spravedlivým v patrnosti vedena.

Svatostánek je otevřen.

אֲדַנִּי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:

פְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיּוֹן גּוֹמֵל חַסְדִּים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אֲבוֹת וּמֵבִיא גּוֹאֵל לְבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:

מִסּוּד* חֲכָמִים וְנְבוֹנִים. וּמְלַמֵּד דַּעַת מְבִינִים. אֶפְתָּחָה פִּי בְתַפְלָה וּבְתַנּוּגִים. לְחַלוֹת וְלַחֲנֹן פָּנֶי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים וְאֲדַנִּי הָאֲדוֹנִים:

יִרְאַתִּי בְּפִצּוֹתַי שִׁיחַ לְהַשְׁחִיל. קוֹמֵי לְחַלוֹת פָּנֶי נוֹרָא וְדַחִיל.
וְקַטְנֹתַי מַעֲשֵׂ לְכֹן אֲזַחִיל. תְּבוּנָה חֲסֵרַתִּי וְאִיךָ אֲזַחִיל.
וְיֹצְרֵי הַבְּיַנִּי מוֹרְשָׁה לְהַנְחִיל. אֵילָנִי וְאִמְצָנִי מִרְפוּיֹן וְחִיל.
לְחֲשֵׁי יִרְצָה כְּמִנְטִיף וּמִשְׁחִיל. בְּטוּיִי יִמְתַּק כְּצוּף נָחִיל.
רְצוּי בִּישׁוּר וְלֹא כְּמִכְחִיל. מִשְׁלַחִי לְהַמְצִיא כְּפֹר וּמְחִיל.
שְׂאֵנִי יַעֲרֵב וְלֹא כְּמִשְׁחִיל. הַעֲתֵר לְנִגְשִׁים וְנִחְשָׁבִים כְּזַחִיל.
חֲנוּן כְּהַבְטִיחַ לְבַנְקֵרֵת מְחִיל.* וְעָקִי קֶשֶׁב בְּעַת אֲתַחִיל.
קָרְבִי יְחַמְרוּ בְּחֻקְךָ חִלּוּחִיל. וּמֵאִימַת הַדִּין נִפְשֵׁי תִבְחִיל.
אִם כְּגִמּוּל, הֲלֵב יְחִיל. מְקוּרֵי עַפְעַפִּי אֲזַיל כְּמִזְחִיל.
צְדָקָה אֲקוּדָה מִמֶּךָ וְאֲזַחִיל. יִשׁוּר הוֹרֵי זְכָרָה לְהַאֲחִיל.
חֵם לְבִי בְּהִגִּיגֵי יְגִחִיל. יִסְתַּעַר בְּקֶרְבִּי בְּעַת אֲתַחִיל:

Svatostánek je zavřen.

אֵת חֵיל יוֹם פְּקֻדָּה. בְּאִימֵי כֹל לֶחֶם לְשִׁקְדָּה.
גָּשִׁים בּוֹ בְּרַךְ לְקוּדָה. דַּעַם לִישׁוּר כְּעַל מוֹקְדָה:
הַיּוֹצֵר יַחַד כֶּסֶל נִשְׁפָּט. וְשׁוֹעַ וְדַל בְּפִלוֹס יִשְׁפָּט.
זְכָר לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט. חֵין עֲרֹכוֹ יִזְכֵּר בְּמִשְׁפָּט:

חֹזֵר עִמִּידָה / OPAKOVÁNÍ AMIDY

Opakování *Amidy* během vysokých svátků tvoří jednu z nejdelsších částí celé bohoslužby. Zatímco ve všedních dnech nebo o jiných svatcích sloužilo opakování *Amidy* jako náhrada pro opozdilce a případně pro ty, kdo neměli *sidur* a neznali *Amidu* zpaměti, v případě vysokých svátků bylo opakování rozšířeno o množství *pijutů*, vyjadřujících celkovou náladu svátečních dnů - jejich ústředními tématy jsou bázeň, pokora a pokání, které vrcholí na *Jom kipur*. Během některých částí je svatostánek zavřen, jindy otevřen. Poznámky v našem *machzor* jsou pouze orientační, ohledně přesného okamžiku otevírání a zavírání může každá synagoga následovat vlastní *minbag*. Pokaždé, když je svatostánek otevřen, obec stojí (starší či nemocní lidé, jimž by dlouhé a časté vstávání činilo zdravotní problémy, mohou v tomto případě zůstat sedět).

מִסּוּד — Na základě tradice. Vkládání *pijutů* do opakování *Amidy* nebylo přijímáno mezi rabiny vždy pozitivně a s nadšením. Rada halachistů považovala *pijuty* za svévolné narušení modlitby a porušení pořadí požehnání tak, jak bylo ustanoveno učení v *genavé*. Proto se před *pijuty* vkládá do opakování *Amidy* tento odstavec, v němž se recitace povoluje na základě tradice a učení týchž učenců. V aškenázském prostředí je všeobecně přijímán názor rabihu Moše Isserlise (*Rema*), který vkládání a recitaci *pijutů* povoluje a to i v případě prvních tří poženání *Amidy* (*Orach chajim*, 112:2).

לְבַנְקֵרֵת מְחִיל — V rozsedlině skalní. Tento verš odkazuje na slova Tóry, kdy Bůh říká Mošemu: „Až bude přecházet sláva Má, postavím tě do skalní rozsedliny a přikryji tě Svou rukou, dokud nepřejdu“ (Ex 33:22).

Dříve, než cokoli učinil a pevný tvar dílu [Svému] dal; ve Své mysli již přemítal o skále, z níž [Izrael] byl vytesán.

Jak minulost i budoucnost jsou v něm vtištěny, [Avraham] je vryt do nitra [všech pokolení]; by na něj [Hospodin] tíhu předurčení jak balvan vložil; v něm každý má podíl.

Přesně v tento den, jeho drahá polovička šlechtná mladistvé síly znovu nabyla, by potomka jak proutek v devadesáti letech povila.

Ona znamením je odlišena, by i slepec [poznal, co znamená] býti růže, která takto předstupuje před Tvář [Boží] o Roš ha-šana.

Květy její se dnes bázní chvějí, když stanou před trněm Děšivého, [Boha] obávaného.

Hlas mluvy jejich se mohutně dnes rozezná, když [srdce svá] vylévají; převelice rozrušení, by hřmotně [v šofar] zaduli a našli vykoupení.

Na [zásluhy pramatky] se spoléhají, by jak ona byli navštíveni; v houfci se tísní a vespolek naříkají, když nedočkavě vyhlízejí, zda Brány [budou jim odemčeny].

Popel a tuk beraní z obětíště,* na kterémž [Jicchak] spoután byl, co dar svírají; vždyť měsíc tišri nastává, v němž je [vyvolená Tvář] do moci Tvé zcela vydána a Tebou vzpomínána.

Obec a chazan:

On vyvýšil se v Soudu a nyní se pozvedá, by troubil k [bitvě], údolí [Hinom]* a obyvatelé jeho (ve všední den: pouhým šofarem) (na šabat: pouhou připomínkou šofaru) budou na prach rozdrčení a [vrcholky Edomské] převráceny. Na pospas se Mu dávám, když [duši] otevírám, kořím se a klečím [před Tváří Jeho] se štítem [praotců], kteří jsou milovaní; v zahradě Jeho kéž se s Ním spřátelím též.

Chazan:

Zachovej nás pro život, Králi, který toužíš po životě.

A zapíš nás do knihy života, kvůli Sobě Samotnému, Živý Bože.

Králi, Pomocníku, Spasiteli a Štíte. Požehnaný jsi Ty, Hospodine, štíte Avrahamův!

(Obec: Amen)

תַּאֲתָא Ty jsi mocný navěky, můj Pane, Ty, jenž oživuješ mrtvé, jsi hojný ve Své spáse. Ty, který zachováváš živé v milosti, oživuješ mrtvé v hojném milosrdenství, podpíráš kle sající a uzdravuješ nemocné, uvolňuješ spoutané a zachováváš Svou věrnost těm, kdo spí v prachu. Kdo je jako Ty, Pane mocných činů, a kdo se vyrovná Tobě, Králi, jenž usmrcuješ a oživuješ a dáváš vyrůstat spáse.

Obec a chazan:

תַּאֲתָא Kletbu a ponížení tohoto [lidu], v němž má [Bůh] zálibení, snímá, jak by ji do strouhy odhodil; křik jejich žalostný modlitbou řádnou zahalil [Bůh vždy v Izraeli] působil.

Mluva praotců radostná v ústrety Tomu, kdo jim nápomocen byl, pospíšila; z plna hrdla volali, jak se nástrahám [osudu] vysmívali.

Spravedlnost jejich ovoce proseb plodila; díla jejich napříč věky zvěstována byla.

Čas přízně a den záchraný nastal, když [beran] rohy uvíznul v hloží a smlouva byla přísahou stvrzena.

שחרית ליום ראשון של ראש השנה חזרת עמידה לש"ץ

טָרַם כָּל מַפְעָל חָצַב. יוֹם בְּמַחְשַׁבְת צוּר חָצַב.

כְּאַחֲזֹר וְקָדַם בְּתוֹךְ נְחָצַב. לְיֵהָב עָלָיו כָּל הַמַּחְצָב:

מִנְתּוֹ כְּהַיּוֹם בַּח דְּשָׁנָה. נִצָּר לְהַחֲנִיט לְתַשְׁעִים שָׁנָה.

סִימָה אוֹת הַיּוֹת לְשׁוֹשָׁנָה. עֵבֶר לְפָנָיו בְּזֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה:

פְּלָצוּ פְּרָחֶיהָ בְּזֶה יוֹם. צָגַתְּם פָּנֵי כֶסֶף אֵיּוֹם.

קוֹל דְּבוּבָם יִרְחִישׁוּ הַיּוֹם. רוּגְשִׁים לְהַרְיֵעַ לְמַצָּא פְּדִיּוֹם:

שְׁעוּנִים עָלֶיהָ* בָּהּ לְהַפְקֶדָה. שׁוֹאֲגִים בְּלֶהֱק דְּלָתוֹת לְשִׁקְדָה:

תְּמוּכִים בְּדָשָׁן שָׁה עֶקְדָה. תִּשָּׂר אֲשֶׁר בּוֹ נִפְקְדָה:

Obec a chazan:

נַעֲלָה בְּדִין עֲלוֹת בְּתַרוּעָה. גִּיאָ* עַם דְּרִיבָה לְרוֹעֵעָה:

בְּשׁוֹפָר (בְּכֶרוֹן שׁוֹפָר) – na šabat) אַפְתָּנוּ וּבְבָרָךְ כְּרִיעָה. בְּמַגֵּנַת רַעִים

בָּגַנוּ אֶתְרוּעֵעָה:

Chazan:

זָכַרְנוּ לַחַיִּים, מְלַךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים, וְכַתְּבָנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים,

לְמַעַן אֱלֹהִים חַיִּים:

מְלַךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמַגֵּן: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מֶגֶן אַבְרָהָם: (obec – אמן:)

אַתָּה גְבוּר לְעוֹלָם אֲדָנִי, מַחֲיָה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ: מִכְּלַפַּל חַיִּים בְּחֶסֶד, מַחֲיָה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים, סוּמָךְ נוֹפְלִים, וְרוֹפֵא חוֹלִים, וּמַתִּיר אֲסוּרִים, וּמְקִים אַמּוּנָתוֹ לִישְׁנֵי עַפְרָ. מִי כְמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת, וּמִי דוֹמָה לָךְ, מְלַךְ מְמִית וּמַחֲיָה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה:

Obec a chazan:

תִּאֲלַת זוֹ כְּחַפֵּץ לְהַתְעִיל. שׁוּעַ עֲרַף לְמָדָם לְהוֹעִיל.

רוֹן הַרְרֵי קָדָם הַמּוֹעִיל. קְרָא בְּגֶרוֹן מוֹקֵשׁ לְהַגְעִיל:

צַדְקָם לְהַקְפוֹת בְּנִיב שׁוּעָה. פְּעֵלָם בְּקָרֵב שָׁנִים לְשִׁמּוּעָה.

עַת רְצוֹן וַיּוֹם יְשׁוּעָה. סְבִיכַת קֶרֶן וּבְרִית שְׁבוּעָה:

עֲלִיהָ — שְׁעוּנִים — Popel a tuk beraní z obětíště. Téma Akedy – obětování Jicchaka je v pijutech na Roš ha-šana velmi časté; jednak kvůli své podobě se samotným dnem soudu, neboť Jicchak uposlechl Božího soudu a pořídil se mu, ale i připomínkou berana, jenž byl posléze obětován místo něj, a tím i šofaru, na nějž troubíme (viz Mišna, Roš ha-šana 3:5).

textu naznačeno, se nazývá celým jménem „ge bnej Hinom“, údolí synů Hinomových, zkráceně gej Hinom, což bylo později spojeno v jediné slovo – Gebinom. Na tomto místě stál molochův oltář, na němž byly obětovány lidské oběti, pozdější tradice někdy jméno Gebinom ztotožnila s peklem / podsvětím (Še'ol), podle Talmudu (Erubin 12b) je údolí Gebinom jedním z míst, kde se nachází vstup do podsvětí. Jako takové se stalo symbolem místa, kde se odehrává závěrečný soud nad zlovolnými tohoto světa.

גִּיאָ — Údolí [Hinom]. Údolí, jehož jméno není v hebrejském

1. Od kdy recitujeme Šema* večer? Od chvíle, kdy kohanim vcházejí, aby pojedli ze své trumy* až do konce první hlídky* – to jsou slova rabího Eli'ezera. A učenci říkají: Až do půlnoci. Raban Gamli'el říká: Až do rozbřesku.* Stalo se, že jeho synové přišli z hostince.* Řekli mu: „Nerecitovali jsme Šema.“ Řekl jim: „Pokud se ještě nerozbřesko, jste povinni [jej] recitovat.“ A to se netýká jen tohoto [případu], ale všech [případů a omezení], o kterých učenci řekli „až do půlnoci“ – [ve skutečnosti tím mysleli, že] micvu [je možné splnit] až do rozbřesku. Spálení tuků a končetin [obětin]* – tuto micvu [je možné plnit po celou noc] až do rozbřesku; [taktéž] všechny [oběti], které mají být snědeny v jeden den* – tuto micvu [je možné plnit po celou noc] až do rozbřesku. [Avšak] pokud je tomu tak, proč tedy učenci řekli „až do půlnoci“? To proto, aby vzdálili člověka od přestoupení.*

2. Od kdy recitujeme Šema ráno? Od [chvíle, kdy je člověk schopen] rozeznat mezi barvou tchelet a bílou.* Rabi Eli'ezer říká: „Mezi tchelet a karti.“* A [doba, kdy je možné recitovat ranní Šema] končí až při východu slunce. Rabi Jehošu'a říká: „Až do tří hodin.* Neboť takový je způsob synů královských, vstávat až o třetí hodině.“* Avšak ten, kdo recituje [Šema později], od té chvíle a dále, neutrpí [újmu],* [neboť] je jako člověk, jenž čte z Tóry.

3. Škola Šamajova říká: Večer se [má] každý člověk otočit na bok a recitovat [Šema], a ráno vstát [a recitovat Šema], neboje řečeno: „ve tvém uléhání a ve tvém vstávání“.¹

¹ Dt 6:7

uvádí tento čas? Protože slova „a ve svém uléhání“ chápe jako dobu, kdy člověk uléhá ke spánku a podle jeho názoru většina lidí chodí spát během první třetiny noci.

עַד שְׁיַעֲלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר — Až do rozbřesku. Mišna používá v případě úsvitu dva termíny – *alot amud ha-sachar* (dosl. „vystoupení sloupu úsvitu“), což je doba, kdy se po obloze již rozlévá záře, ale slunce je ještě skryto za obzorem, v *Mišně* překládáme jako „rozbřesk“; a *nec ha-chama* (východ slunce), což je skutečný astronomický východ slunce. Raban Gamli'el tak pro večerní recitaci Šema na rozdíl od rabího Eli'ezera vidí jako vhodnou celou noc, neboť večerní recitace se podle jeho názoru týká celé doby, kdy jsou lidé zvyklí chodit spát. tj. celou noc, nikoli jen první třetinu noci.

Z hostince. Někteří komentátoři zastávají názor, že se jednalo o příbytek, kde se konala hostina, jejíž návštěva je považována za *micvu* (tzn. Se'uda u příležitosti svatby atp.)

הַקָּטָר הַלְבָבִים וְאֲבָרִים — Spálení tuků a končetin [obětin]. V případě tuků a končetin obětí, které byly obětovány a jejichž krev byla rozstříkována na oltář během dne, je příkázáno spálit je na oltáři ještě ten den a i během následující noci. Ze zápalné (vzestupně) obětí (*ola*) byly spáleny všechny končetiny a z ostatních obětí pouze tuk, jak je specifikováno v paraše *Va-jikra*.

מַאֲיֵמְתֵי קוֹרִין לְיוֹם אֶחָד — Mají být snědeny v jeden den. To se týká např. obětí díky, za hřích a za vinu.

כְּדִי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֵבֶרֶיהָ — Aby vzdálili člověka

od přestoupení. Učenci raději preventivně dobu omezili na polovinu noci, aby lidé nespolehali na to, že „mají na splnění *micvy* celou noc“ a neoddalovali ji, ale splnili ji co nejdříve, neboť se mohlo stát, že si člověk večer řekl: „Nejprve udělám to, to a to a pak teprve budu recitovat *Šema*“ – avšak mezitím na to mohl zapomenout, usnul a probudil se až ráno.

בֵּין תְּכֵלֶת לְלִבָּן — Mezi barvou tchelet a bílou. *Tchelet* je barva, kterou má mít jeden z pramenů *cicit*. Většinou se překládá jako modrá, případně blankytně modrá nebo purpurová. Od chvíle, kdy člověk na *cicit* rozlišil pramen barvy *tchelet* od ostatních bílých, mohl recitovat *Šema*.

כַּרְתִּי — Karti. Karti je světle zelená, je to podobná barva, jakou má pórek. Rozlišit *tchelet* od této barvy je již mnohem obtížnější a rabi Eli'ezer tak posunuje okamžik, od kterého je možné recitovat *Šema* ráno, do doby, kdy je již plně světlo.

עַד שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת — Až do tří hodin. Hodinou se jako vždy v *Mišně* myslí dvanáctina osvětlené části dne.

נֶחְמָד לְעֹשֵׂי הַמִּשְׁנָה — Neboť takový je způsob synů královských, vstávat až o třetí hodině. Rabi Jehošu'a se domnívá, že se verš „a ve tvém vstávání“ vztahuje na celou dobu, kdy obyčejní lidé vstávají a tudíž by měla být doba recitace Šema prodloužena až do chvíle, kdy vstanou všichni lidé. *Halacha* je podle rabího Jehošu'y ben Chananji.

נֶחְמָד לְעֹשֵׂי הַמִּשְׁנָה — Neutrpí [újmu]. I když nesplnil povinnost recitace

א מאימתי קורין את שמע* בערבית. משעה שהכהנים נכנסים לאבל בתרומתן*, עד סוף האשמורה הראשונה*, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, עד חצות. רבן גמליאל אומר, עד שיעלה עמוד השחר.* מעשה שבאו בניו מבית המשתה* אמרו לו, לא קרינו את שמע. אמר להם, אם לא עלה עמוד השחר, היבין אתם לקרות. ולא זו בלבד, אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. הקטר הלבים ואברים* מצותן עד שיעלה עמוד השחר. וכל הנאכלין ליום אחד*, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. אם כן, למה אמרו חכמים עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה:

ב מאימתי קורין את שמע בשחרית. משיפיר בין תכלת ללבן.* רבי אליעזר אומר, בין תכלת לכרתי.* (וגומר) עד הגן החמה. רבי יהושע אומר, עד שלש שעות,* שכן דרך בני מלכים* לעמוד בשלש שעות. הקורא מפאן ואילף לא הפסיד,* כּאדם הקורא בתורה:

ג בית שמאי אומרים, בערב כל אדם יטו ויקראו, ובבקר יעמדו, שנאמר

מסכת ברכות / TRAKTÁT BRACHOT

Brachot (Požehnání) je první traktát ze šedesáti tří traktátů *Mišny*. Jeho zařazení do sederu *Zra'im*, jenž se zaobírá především zemědělskou tematikou, se vysvětluje jednak tím, že traktát *Brachot* pojednává rovněž o *Birkat ha-mazon* (Požehnání po jídle) a také tím, že požehnání by měla stát v úvodu celého učení.

První tři kapitoly traktátu *Brachot* pojednávají o základním pilíři židovské bohoslužby, *kri'at Šema*, čtení (recitaci) *Šema*, jeho jednotlivých částech, době kdy se recituje a o případech kdy je člověk osvobozen od povinnosti je recitovat. Čtvrtá a pátá kapitola pojednávají o druhé nejdůležitější části bohoslužby – Modlitbě osmnácti požehnání – *Šmone Esre / Amidé*. Šestá kapitola se týká požehnání nad různými plodinami, sedmá kapitola pak *Birkat ha-mazon*. Osmá rozebírá rozdíly mezi školou Šamajovou a Hilelovou a devátá, závěrečná kapitola, se věnuje požehnáním za divy, zázraky, za dobré i zlé, obecným zásadám pro požehnání a modlitbu a také chování na Chrámové hoře.

מַאֲיֵמְתֵי קוֹרִין אֶת שְׁמַע — Od kdy recitujeme Šema. Je příkazáno recitovat *Šema* dvakrát denně – ráno a večer, neboť je řečeno (Dt 6:7): „A budeš o nich rozmlouvat když budeš sedět ve svém domě a když půjdeš cestou a ve tvém uléhání a ve tvém vstávání“, tedy večer a ráno. *Kri'at Šema* (čtení *Šema*) obsahuje tři odstavce: 1) *Šema* (Dt 6:4–9); 2) *Ve-baja im samoa* (Dt 11:13–21); a 3) *Parašu cicit* (Nu 15:37–41), která je do čtení zařazena, i když nehoví přímo o tom, že si má člověk připomínat „tato slova“ při „svém vstávání a při svém uléhání“, neboť připomíná vyvedení z Egypta (viz *mišna* 5). Základní otázku je, od kdy a dokdy se večer a ráno má *Šema* recitovat, což je téma celé první kapitoly. Jelikož podle židovské tradice

začíná den soumrakem a je také řečeno „v tvém uléhání a ve tvém vstávání“, začíná *Mišna* rozbořem problematiky recitace *Šema* večer.

בְּתֻרֻמָּתָן — Truma. *Truma* byla odevzdávána kněžím, kteří ji ovšem nemohli jíst, pokud se nacházeli ve stavu rituální nečistoty, způsobené např. malomocenstvím nebo nečistotou mrtvého, jak je řečeno: „ze svatosti nebude jíst, dokud se neočistí“ (Lv 22:4). A podle učenců je těmito svatými věcmi *truma*. A protože *kohanim* nemohli jíst ve stavu nečistoty, museli se ponořit do rituální lázně a zůstali nečistí „až do večera“, tedy až do soumraku, takže ze svatých věcí mohli jíst až po západu slunce (viz Lv 2:7 A po západu slunce bude čistý a poté bude moci jíst ze svatých věcí; dále též *Jevamot* 74a a také *Rambam, Hilchot trumot* 7:2). Tudíž, okamžikem, od kterého člověk může recitovat *Šema* večer, je západ slunce a východ hvězd. A proč *mišna* neuvádí rovnou „od chvíle, kdy jsou vidět hvězdy“? Podle jednoho z vysvětlení je to proto, že Tóra nás informuje, že *kohanim* mohou jíst ze svatých věcí pouze pokud jsou čisti a že čistými se stanou po vykonání koupele a až po západu slunce a zároveň nás text Tóry informuje, že soumrakem končí „den“ nečistoty“ daného kněze a tudíž začíná den nový; ale nikde v Tóře nenacházíme zmínku o východu hvězd jako okamžiku, kdy začíná nový den. A protože soumrak (a tím i začátek nového dne) se stává pro *kohanim* okamžikem, kdy mohou plnit micvu pojištění *trumy*, použili učenci obrat „od chvíle, kdy *kohanim* vcházejí, aby pojedli ze své trumy“ jako stanovení momentu, od kterého měl celý Izrael plnit svou *micvu*, totiž recitovat *Šema*.

עַד סוּף הָאֲשְׁמוּרָה הָרִאשׁוֹנָה — Až do konce první hlídky. Celkem tři hlídky se střídaly během noci. Konec první hlídky tedy znamená konec první třetiny noci. A proč rabi Eli'ezer (ben Horkenos)